

การสืบทอดอัตลักษณ์การตีกลองกันยาวของแรงงานชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยอง

The Inheritance of The Identity of Tai Labors' Klong Kon Yao Playing in Rayong Province

พงศธร สุธรรม¹
Phongsathorn Sutham

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่องการสืบทอดอัตลักษณ์การตีกลองกันยาวของแรงงานชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยใหญ่และรวบรวมข้อมูลของชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง และศึกษาการตีกลองกันยาวของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยอง ศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารและสัมภาษณ์บุคคลข้อมูล จำนวน 38 ท่าน โดยใช้หลักการวิเคราะห์ทางมานุษยวิทยาทางดนตรี ผลการวิจัยพบว่าชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยองก่อตั้งขึ้นโดยชาวไทยใหญ่จากรัฐฉาน เป็นแห่งแรกของประเทศไทย เพื่อสร้างความเป็นพลวัตด้วยกิจกรรมทางสังคม โดยเฉพาะด้านศิลปวัฒนธรรมที่ผสมผสานกับสังคมท้องถิ่นอย่างกลมกลืน วงกลองกันยาวเป็นวงดนตรีที่มีความเป็นสรีรมงคล ใช้ในงานบุญประเพณีและกิจกรรมทางสังคม ซึ่งประกอบด้วยกลองกันยาว 1 ใบ ทำหน้าที่สร้างกระสวนจังหวะอย่างหลากหลาย มอญ 1 ชุด ทำหน้าที่ควบคุมจังหวะ และแสง 1 คู่ ทำหน้าที่ดีสอดประสานกับกระสวนจังหวะของกลองกันยาว การบรรเลงมีลักษณะเป็นการด้นทั้งหมด สุนทรียภาพแสดงถึงความสนุกสนาน การตีกลองกันยาวรับแขกมีโครงสร้าง คือ กระสวนจังหวะพื้นฐาน เรียงกระสวนจังหวะ และชุดกระสวนจังหวะ ซึ่งมีการจบชุดกระสวนจังหวะอย่างชัดเจน รูปแบบการตีเป็นการทอนจังหวะ และมีจังหวะเร็ว การตีกลองกันยาวประกอบการแสดงกึ่งกะลาตีตามอากัปภิกิริยาของผู้แสดงและมีจังหวะค่อนข้างเร็ว ส่วนการตีกลองกันยาวประกอบการแสดงก้าบ่นก้องมีโครงสร้างและรูปแบบเช่นเดียวกับการตีกลองกันยาวรับแขก แต่จะมีจังหวะช้า

คำสำคัญ: ไทยใหญ่ / จังหวัดระยอง / กลองกันยาว

¹อาจารย์ประจำ วิชาเอกดนตรีไทย สาขาวิชาดนตรี คณะดนตรีและการแสดง มหาวิทยาลัยบูรพา

Abstract

The inheritance of the identity of Tai labors' Klong Kon Yao playing in Rayong Province is the quantitative research. The purposes of the study were 1) to study Tai' transmission in Rayong Province 2) to collect the data of Tai Association in Rayong Province and 3) to study Tai's Klong Kon Yao playing in Rayong Province. The data were collected from the documents and in-depth interview from 38 people. They were analyzed by ethnomusicology theory. The results of the study were that Tai Association established by Tai from the Shan State in Myanmar was the first association in Thailand. It aimed to show the social dynamics, especially their art culture in local society. Klong Kon Yao ensemble was played to express the propitiousness in the religious ceremonies and social activities. It consisted of Klong Kon Yao that created various rhythms, Mong that controlled the rhythms and Sang that played in the harmony with the Klong Kon Yao. The way of playing was the improvising style. Its aesthetics was joyful. There were three forms of playing Klong Kon Yao : basic rhythmic creating, melody creating and group melody creating. The group melody creating ended clearly. The rhythm patterns of playing Klong Kon Yao were diminishing rhythm and quick rhythm. While playing Klong Kon Yao accompanied with Kingkala dance , the players used the quick rhythms for the performers' postures. In the other hand, the players used the slow rhythms for Kapankong dance

Keywords: Tai; Rayong Province; Klong Kon Yao

บทนำ

“ชาวไทใหญ่” หรือ “ชาวไต” จัดอยู่ในกลุ่มคนที่พูดภาษาไท - กะได (Tai - Kadai Language Family) อาศัยอยู่ในกลุ่มจังหวัดภาคเหนือของประเทศไทย ประเทศจีน ประเทศอินเดีย และมีศูนย์กลางอยู่ที่ “รัฐฉาน” (Shan State) ทางตอนเหนือของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (Republic of The Union of Myanmar) อาณาจักรไทใหญ่มีประวัติศาสตร์การสร้างบ้านแปงเมืองมายาวนานกว่า 2,000 ปี มีระบบการปกครองแบบเจ้าฟ้า (เครือเจ้าเครือขุน) และสั่งสมเอกลักษณ์เฉพาะทางวัฒนธรรมและยังคงสืบทอดอย่างมั่นคง เช่น ภาษาเขียน (ลิกไต) ภาษาพูด (คำไต) อาหาร เครื่องแต่งกาย (กินไต) เครื่องมือเครื่องใช้ สถาปัตยกรรม ศิลปวิทยาการ ประเพณีสิบสองเดือน (หย่าสี่สิบสอง) เป็นต้น ไทใหญ่มีความสัมพันธ์กับประเทศไทยมาอย่างยาวนานไม่ว่าจะเป็นในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี หรือแม้กระทั่งการเมือง ดังที่สถาบันวิจัยสังคมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่กล่าวว่า

คนไทยภาคกลางในเขตพื้นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยารู้จักไทใหญ่มาอย่างน้อยตั้งแต่สมัยอยุธยา เพราะปรากฏคำๆ นี้อยู่ในกฎหมายตราสามดวงในพระราชกำหนดเก่า พ.ศ. 2042 โดยคนไทย หรือคนสยาม สามารถรับรู้ถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมระหว่างพวกตน กับพวกไทใหญ่ได้ดี และสามารถบอกเล่าเรื่องราวของพวกไทใหญ่ให้แก่ชาวตะวันตกที่เข้ามาเยือนกรุงศรีอยุธยาในขณะนั้นได้รับรู้ด้วย ในบันทึกของ เดอ ลา ลูร์แบร์ ราชทูตฝรั่งเศส จากราชสำนักพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ซึ่งมาเยือนกรุงศรีอยุธยาระหว่างปี พ.ศ. 2229 - 2231 ได้ระบุว่า หนึ่งชาวสยามที่ข้าพเจ้ากล่าวถึงนี้ เรียกตนเองว่า ไทน้อย คือ เขียมเล็ก ตามที่ ข้าพเจ้าได้รับคำบอกเล่า ยังมีคนอื่นพวกหนึ่งซึ่งป่าเถื่อน ที่สุดเรียกกันว่า ไทใหญ่ คือ เขียมใหญ่ อันเป็นพวกที่อาศัยอยู่ทางเขตเขาภาคเหนือ (สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551: 1)

ปัจจุบันรัฐฉานเกิดปัญหาด้านความมั่นคงทางการเมือง ส่งผลกระทบโดยตรงต่อปัญหาปากท้อง ทำให้ชาวไทใหญ่เดินทางเข้ามายังประเทศไทยเพื่อทำงานตามเมืองเศรษฐกิจกว่าล้านคน (ประเสริฐ ประดิษฐ์ สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2561) เป็นผลให้ตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2552 เป็นต้นมา ชาวไทใหญ่จากหลายพื้นที่ของรัฐฉานได้เข้ามาอาศัยอยู่ทั่วทั้งจังหวัดระยอง เนื่องจากเป็นจังหวัดที่มีชื่อเสียงมีชื่อเสียงทางด้านอุตสาหกรรม เมื่อมีจำนวนประชากรเพิ่มมากขึ้นจึงเกิดการก่อตั้ง “ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง” ขึ้น เพื่อขับเคลื่อนกิจกรรมทางสังคมและมีส่วนร่วมกับกิจกรรมทางสังคมของคนในพื้นที่ กลไกสำคัญที่ชาวไทใหญ่นำมาเป็นเครื่องมือในการสร้างพลวัต ก็คือ “ศิลปวัฒนธรรม” เพื่อดำรงรักษาอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์

ชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองได้นำ “วงกลองกันยาว” และการแสดงที่ประกอบด้วย “กำปั้นก่อง” “กิงกะหล่า” และ “โต” เข้ามาเผยแพร่ภายในพื้นที่ เนื่องจากเป็นศิลปะชั้นสูงที่มีความผูกพันแนบแน่นกับวิถีชีวิตชาวไทใหญ่ และเป็นดนตรีชาติไทใหญ่ ดังที่จำคม พรประสิทธิ์ กล่าวไว้

กลองกันยาวเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญมากที่สุดชิ้นหนึ่งของชาวไทใหญ่ อยู่ในวิถีชีวิตของชุมชน เกี่ยวข้องกับงานบุญ งานประเพณี พิธีกรรมและประกอบการแสดง ลักษณะทางกายภาพของหุ่นกลองที่มีความยาวและมีขนาดใหญ่ ทำให้เสียงที่ดังออกมามีความกังวานไพเราะและนุ่มนวล มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน ลีลาการตีกลองแตกต่างไปจากการตีกลองชนิดอื่น ชาวไทใหญ่ให้ความสำคัญกับกลองชนิดนี้ พิจารณาได้จากทุกหมู่บ้าน ทุกวัดจะมีกลองกันยาวเก็บรักษาไว้ แล้วนำออกมาใช้ตีเมื่อถึงขั้นตอนของงานบุญที่มีความเกี่ยวข้องการมีกลองไว้ในครอบครองเป็นความเชื่อเรื่องความเป็นสิริมงคล ความเจริญรุ่งเรือง

(จำคม พรประสิทธิ์, 2560: 115)

กลองกันยาวจึงเรียกได้ว่าเป็นเครื่องดนตรีขึ้นเอกของชาวไทใหญ่ ด้วยอรรถรสของจังหวะและทำนอง กลองกันยาวที่มีความแปลกใหม่ประสานกับลีลาการแสดงในแบบฉบับของวัฒนธรรมไทใหญ่

จึงสามารถสร้างความประทับใจแก่คนนอกวัฒนธรรมที่สัมผัสได้ไม่น้อย

จากความสำคัญดังกล่าวเป็นที่มาของการดำเนินการวิจัยเรื่อง “การสืบทอดอัตลักษณ์การติกลองก้นยาวของแรงงานชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง” เนื่องจากที่ผ่านมาเคยมีผู้ศึกษาเกี่ยวกับการติกลองก้นยาวของชาวไทยใหญ่มากแล้วหลายท่าน แต่การศึกษามุ่งเน้นที่วัฒนธรรมชาวไทยใหญ่ในรัฐฉานและกลุ่มจังหวัดทางภาคเหนือของประเทศไทย และยังไม่มีการศึกษาการติกลองก้นยาวของชาวไทยใหญ่ในภาคตะวันออกมาก่อน เพราะไม่ใช่ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวไทยใหญ่ แต่มีความน่าสนใจที่ในระยะ 10 ปีมานี้ อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่แทรกซึมเข้ามาอยู่ภายในพื้นที่ โดยเฉพาะศิลปะการติกลองก้นยาวที่ได้เดินทางผ่านผู้ใช้แรงงานที่เข้ามาประกอบอาชีพภายในจังหวัดระยอง ทำให้พบนักดนตรีที่มีฝีมืออยู่ในกลุ่มแรงงานหลายคนแสดงถึงองค์ความรู้อันทรงคุณค่าที่สืบทอดมาจากรัฐฉานได้เป็นอย่างดี นี่จึงเป็นโอกาสสำคัญในการศึกษาอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยองให้เกิดเป็นรูปธรรมทางวิชาการด้านมานุษยวิทยาทางดนตรี เพื่อทำการศึกษากลับมาเกี่ยวกับปรากฏการณ์ทางสังคมในระดับภูมิภาคและระดับประเทศ รวมไปถึงเพื่อศึกษารวบรวมองค์ความรู้วัฒนธรรมการติกลองก้นยาวของชาวไทยใหญ่อีกด้วย

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยใหญ่และรวบรวมข้อมูลของชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง
2. ศึกษาการติกลองก้นยาวของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยอง

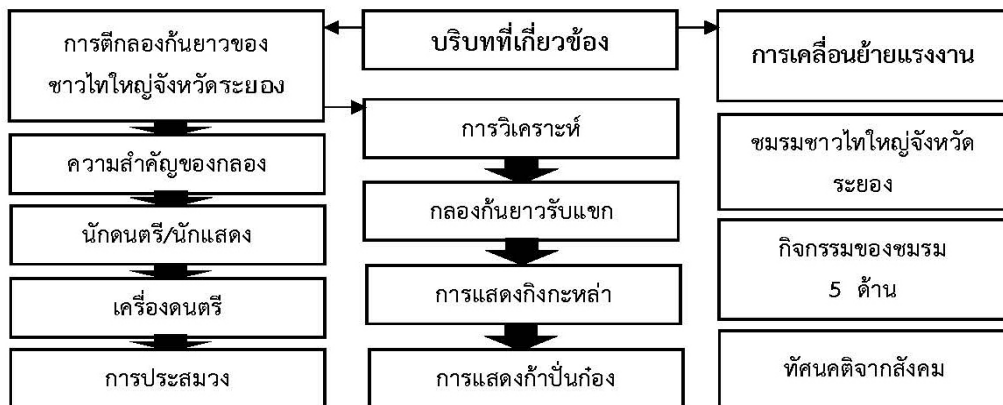
วิธีการดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัยเรื่องการสืบทอดอัตลักษณ์การติกลองก้นยาวของแรงงานชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ศึกษาข้อมูลทางเอกสารที่มีความเกี่ยวข้องกับงานวิจัย และสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่ ผู้มีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมชาวไทยใหญ่ สมาชิกชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง นักดนตรีและนักแสดงของชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง จำนวน 38 ท่าน แล้วนำข้อมูลต่างๆ มาทำการบันทึก เรียบเรียง วิเคราะห์โดยใช้หลักการทางมานุษยวิทยาทางดนตรี สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะตามลำดับ

ขอบเขตของการวิจัย

ศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทยใหญ่และรวบรวมข้อมูลของชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง จากคณะกรรมการชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยองและบุคคลข้อมูลที่มีความเกี่ยวข้องกับกิจกรรมของชมรมภายในจังหวัดระยอง และดำเนินการวิจัยเรื่องการติกลองก้นยาวจากนักดนตรีและนักแสดงของชมรมชาวไทยใหญ่จังหวัดระยอง ณ บ้านเลขที่ 72 ตำบลมาตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และวัดโสภณภวานาราม

กรอบแนวคิด

นิยามศัพท์เฉพาะ

กะ หรือ ดิก หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้นิ้วมือข้างซ้ายเป็นการตีคดเสียงลงบนจำหน้ากลอง มี 2 หน้า ที่ คือ การตีก่อนการตีเสียงหลักและการกดประคบหลังจากการตีเสียงหลัก

ตูป หรือ ปีก หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้นิ้วมือขวาเรียงนิ้วชิดติดกันตีลงบนขอบของกลองกันยาว ใช้เพียงแค่อะไหล่หนึ่งของนิ้วมือ ในขณะที่จะต้องวางมือลงบนขอบกลองไม่ยกมือขึ้นกึ่งกดกึ่งปล่อย และจะต้องใช้นิ้วมือข้างซ้ายกดค้ำหน้ากลองด้วยเพื่อไม่ให้หน้ากลองมีการสั่นสะเทือน

ปึก หรือ บิด หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้นิ้วมือขวาเรียงนิ้วชิดติดกันตีลงบนหน้ากลองกันยาว ให้ฝ่ามือกระทบลงบนใต้จำหน้ากลองแล้วกดลงสนิทแนบกับหน้ากลองในลักษณะกึ่งกดกึ่งปล่อย ส่วนมือนิ้วข้างซ้าย จะไม่สัมผัสหน้ากลอง

ปุม หรือ ตึง หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้กำปั้นของมือขวา ใช้ส่วนด้านข้างของกำปั้นตีลงบนจำหน้ากลองแล้วยกมือขึ้นทันที ไม่นำมือซ้ายมาสัมผัสหน้ากลอง เพื่อให้เสียงมีลักษณะที่ครางทุ้มใหญ่

เปง หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้นิ้วมือขวาเรียงนิ้วชิดติดกันตีลงบนหน้ากลองกันยาว ให้ฝ่ามือกระทบลงบนใต้จำหน้ากลองแล้วยกมือขึ้นทันที โดยที่นิ้วมือข้างซ้ายไม่สัมผัสหน้ากลอง เป็นวิธีการตีเหมือนกับเสียงเป้งแต่ต่างกันที่เสียงเปงจะตีให้เป็นเสียงที่เบา

เป็ง หมายถึง เสียงกลองกันยาวที่ดีโดยใช้นิ้วมือขวาเรียงนิ้วชิดติดกัน แล้วตีลงบนหน้ากลองกันยาว ให้ฝ่ามือกระทบลงบนใต้จำหน้ากลองแล้วยกมือขึ้นทันที โดยที่นิ้วมือข้างซ้ายไม่สัมผัสหน้ากลอง

ผลการวิจัย

1. ศึกษาการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทใหญ่และรวบรวมข้อมูลของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง

1.1 การเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทใหญ่สู่จังหวัดระยอง

ในปัจจุบันพบว่าชาวไทใหญ่ได้เข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ซึ่งมีผลจากเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการเคลื่อนย้ายแรงงานชาวไทใหญ่ คือ เมื่อครั้งที่

เมียนมาถูกล่าอาณานิคมโดยอังกฤษ (ตรงกับสมัยกษัตริย์องค์สุดท้ายของราชวงศ์อลองพญา คือ พระเจ้าสิป่อ) อังกฤษได้ประกาศยึดเมียนมาตอนบนและจัดการหัวเมืองต่างๆ ให้รวมอยู่กับเมียนมาไทใหญ่จึงเปลี่ยนสภาพเป็น “สหพันธรัฐฉาน” (Federation of Shan State) ภายหลังจากอังกฤษมอบเอกราชคืนให้แก่เมียนมา เมียนมายังคงให้ชนกลุ่มน้อยยกความเป็นสหภาพพม่า โดยการสร้าง “สัญญาปางโหลง” เพื่อบันทึกข้อตกลงและเป็นข้อต่อรองในการแยกตัวออกเป็นอิสระกับชนกลุ่มน้อย แต่ข้อตกลงดังกล่าวไม่เป็นไปตามที่ตั้งไว้จึงเป็นเหตุของความขัดแย้ง ทำให้ชาวไทใหญ่อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานแถบภาคเหนือของประเทศไทย ดังที่พบในจังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดแพร่ จังหวัดพะเยา และจังหวัดลำปาง ส่วนไทใหญ่ในรัฐฉานก็ยังคงมีความหวังในการกอบกู้เอกราชของตน และในปัจจุบันยังพบอีกว่าชาวไทใหญ่อีกจำนวนมากยังคงหลีกเลี่ยงหนีปัญหาต่างๆ ภายใกรัฐฉาน จึงหลังไหลเข้ามายังประเทศไทยตามหัวเมืองใหญ่ เช่น กรุงเทพมหานคร เชียงใหม่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน ชลบุรีและปทุมธานี เป็นต้น เพื่อเป็นแรงงานต่างด้าว ซึ่งชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย น่าจะมีจำนวนไม่ต่ำกว่า 3,000,000 คน จากประชากรทั้งหมดในรัฐฉานประมาณ 8,000,000 คน ดังที่นายประเสริฐ ประดิษฐ์ ประธานสภาวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน กล่าวว่า

“ในปัจจุบันไทใหญ่กระจายเข้าไปอยู่ในประเทศไทย ด้วยเหตุผลทางการเมือง การสู้รบภายใน การกดขี่ข่มเหงของพม่า การกระทบกระทั่งระหว่างชาติพันธุ์ด้วยกัน เมื่อเกิดเหตุสงคราม การทำมาหากินไม่ได้ การเก็บภาษีเถื่อน การเก็บภาษีที่มันสูงขึ้น ไม่มีกินมีใช้ พอไม่มีกินมีใช้ ก็อยากเข้ามาหางานทำ บางส่วนพามาแล้วได้ดี พอมีเงินก็เอาเงิน ไปสร้างบ้านให้พ่อแม่แข่งกัน มันก็เกิดการเลียนแบบ นี่คือข้อเท็จจริงของวิถีชีวิตของชาวไทใหญ่ที่เกิดขึ้นกับประเทศไทย”

(ประเสริฐ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์, 5 กุมภาพันธ์ 2561)

สำหรับชาวไทใหญ่ที่เข้ามาจังหวัดระยองก็คือ ผู้ที่เคลื่อนย้ายมาจากรัฐฉานของประเทศเมียนมานั่นเอง จังหวัดระยองเป็นหนึ่งในเป้าหมายของชาวไทใหญ่ที่มีความต้องการเดินทางเข้ามาเป็นแรงงานตามภาคส่วนต่างๆ ซึ่งกระจายตัวตามนิคมอุตสาหกรรมและพื้นที่เศรษฐกิจทั่วทั้งจังหวัดระยองกว่า 5,000 คน (แลงปาง, จายจ้อมวัน และจายแห่นแลง, สัมภาษณ์, 22 กรกฎาคม 2561)

1.2 ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง

ด้วยเหตุปัจจัยทางการเมืองในรัฐฉานส่งผลให้ชาวไทใหญ่เป็นผู้ที่มีเลือดรักชาติเป็นอย่างยิ่ง จึงเป็นที่มาของการก่อตั้ง “ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง” ซึ่งเป็นชมรมชาวไทใหญ่แห่งแรกของประเทศไทยที่ได้ดำเนินการภายนอกรัฐฉาน โดยมีเครือข่ายอีก 3 ชมรม คือ ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดเชียงใหม่ ชมรมชาวไทใหญ่กรุงเทพมหานคร และชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดปทุมธานี

ภาพที่ 1 ผู้วิจัยกับสมาชิกชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง ภาพที่ 2 ผู้วิจัยกับพระอธิการทรงศักดิ์ สังกิจโจ

ที่มา : พงศธร สุธรรม

ที่มา : พงศธร สุธรรม

จากการสัมภาษณ์นายแลงปาง ประธานชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง สมาชิกชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง พระสังฆาธิการทรงศักดิ์สังกิจโจ เจ้าอาวาสวัดโสภณภวานาราม และนายบวรวิทย์ ฤชชงค์ ประธานชุมชน ขอร่วมพัฒนา กล่าวถึงที่มาของการก่อตั้งชมรมว่า ภายหลังจากที่ชาวไทใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดระยองเพิ่มมากขึ้น จึงมีผู้ริเริ่มก่อตั้งชมรมเพื่อรวบรวมเหล่าพี่น้องชาวไทใหญ่ให้อยู่กันอย่างเป็นปึกแผ่น ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากกองกำลังกู้ชาติไทใหญ่ (Shan State Army) ของพลโทเจ้ายอดศึก โดยมีวัตถุประสงค์หลัก 5 ข้อ คือ 1) ส่งเสริมให้พี่น้องผู้ใช้แรงงานชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองมีความจงรักภักดีต่อ 3 สถาบันหลักอันศักดิ์สิทธิ์ของไทยและ 4 สถาบันหลักอันศักดิ์สิทธิ์ของไทใหญ่ 2) เพื่ออนุรักษ์ เผยแพร่ สืบทอด ขนบธรรมเนียมประเพณี ศิลปวัฒนธรรมและเอกลักษณ์ของชาวไทใหญ่ 3) รณรงค์ให้ผู้ใช้แรงงานชาวไทใหญ่และเยาวยุวชน ชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองทุกกลุ่มทุกเพศทุกวัย ให้มีจิตสำนึกรักสามัคคี อยู่อย่างพอเพียง ไม่ข้องเกี่ยวกับการพนัน อบายมุขและสิ่งเสพติด ไม่กระทำความผิดกฎหมายและไม่สร้างความเดือดร้อนให้กับสังคมไทย 4) ชมรมไม่มีวัตถุประสงค์เกี่ยวข้องกับการเมืองไทย 5) ต่อต้านยาเสพติด การค้ามนุษย์และการละเมิดสิทธิมนุษยชนทุกรูปแบบ ทั้งนี้ทางชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยองจะมีการจัดกิจกรรมเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของพี่น้องชาวไทใหญ่และสังคมชาวระยอง ซึ่งได้รับการยอมรับจากทางหน่วยงานราชการ และผู้นำท้องถิ่นพิจารณาอนุญาตให้ก่อตั้งชมรมอย่างถูกต้อง จนกระทั่งในปัจจุบันชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยองมีการดำเนินการมากกว่า 10 ปี มีการบริหารอย่างเป็นระบบ มีคณะกรรมการทั้งหมด 28 คน ที่ตั้งของชมรมอยู่ ณ บ้านเลขที่ 76 ตำบล มาบตาพุด อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง และอาศัยพื้นที่ของวัดโสภณภวานารามในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ กับสังคมชาวไทใหญ่และสังคมจังหวัดระยอง ประกอบด้วย 1) กิจกรรมทางด้านกีฬา 2) กิจกรรมจิตสาธารณะ 3) กิจกรรมเทิดทูนสถาบัน 4) กิจกรรมวันสำคัญของชาวไทใหญ่และ 5) กิจกรรมเผยแพร่ศิลปวัฒนธรรม ทั้งหมดล้วนเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อให้พี่น้องชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองเกิดความสำนึกรักชาติ มีความสมัครสมานสามัคคี อนุรักษ์เผยแพร่วัฒนธรรม ที่สำคัญเพื่อให้พี่น้องชาวไทใหญ่ อาศัยอยู่ในจังหวัดระยองได้อย่างมีเกียรติและเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง

2. ศึกษาการตีกลองกันยาวของชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยอง

การศึกษาการตีกลองกันยาวของไทใหญ่ในจังหวัดระยองได้จากการสัมภาษณ์บุคคลข้อมูลและการสังเกต มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 ความสำคัญของวงกลองกันยาวกับชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยอง

จากการสัมภาษณ์นายประเสริฐ ประดิษฐ์ นายแลงปาง นายจายสู่วัน พบว่าประวัติความเป็นมาของกลองกันยาว และการแสดงต่างๆ มีความศักดิ์สิทธิ์ เพราะมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนา (ตำนานโด้ตีหย่าม่องโหลง และตำนานวันออกหว่า) ฉะนั้นชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองยังคงสืบทอดความเชื่อมาจากบรรพบุรุษมาอย่างเหนียวแน่น เพราะว่ากลองกันยาวและการแสดงต่างๆ มีความเป็นสิริมงคลคุ้มครองรักษาการดำเนินชีวิตให้กับชาวไทใหญ่ เชื่อมโยงชาวไทใหญ่ที่อยู่อย่างกระจัดกระจายให้มาอยู่รวมกันอย่างเป็นปึกแผ่นและเกิดความรักความหวงแหนศิลปวัฒนธรรมอันทรงคุณค่าไม่ให้ถูกกลืนกินหรือสูญหาย ที่สำคัญยังเป็นตัวแทนทางวัฒนธรรมที่แสดงออกสู่สายตาของผู้คนในพื้นที่จนเกิดการยอมรับและนิยมชมชอบ

ภาพที่ 3 ชาวไทใหญ่กำลังตีกลองกันยาวภายในงานรดน้ำดำหัวผู้ว่าราชการจังหวัดระยอง

ที่มา : ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง

ภาพที่ 4 ขบวนแห่หน้าคบุตรชายนายอำเภอ บุนนาค ที่ใช้กลองกันยาวในการแห่หน้าค

ที่มา : ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง

2.2 นักดนตรีวงกลองกันยาวและนักแสดงของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง

นักดนตรีวงกลองกันยาวและนักแสดงเป็นสมาชิกของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยองมาจากหลายพื้นที่ของรัฐฉาน ทั้งหมดได้สืบทอดองค์ความรู้มาจากบ้านเกิด กระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมของครอบครัวและชุมชน ส่วนใหญ่ผู้มีความสามารถในการตีกลองกันยาวมักจะมีพื้นฐานมาจากครอบครัวที่มีสายเลือดศิลปินอยู่แล้ว และแสวงหาความรู้เพิ่มเติมจากครูที่เรียกว่า “หมอสอน” ที่อยู่ภายในหมู่บ้านของตนเอง เป็นการถ่ายทอดความรู้ต่อมารากรุ่นสู่รุ่น เมื่อบุคคลเหล่านี้เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดระยองก็ได้เปลี่ยนแปลงเอกลักษณ์เฉพาะของการตีกลองกันยาวและการแสดงของตนเองแต่อย่างใด นักดนตรีและนักแสดงของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง มีดังต่อไปนี้

2.2.1 นักดนตรี ประกอบด้วย นายจายสู๊วัน นายหม่องหม่อง นายจายหนุ่มเมิง

นายดาวฟู นายจายสำอางลาน นายหล่งลายคำและนายจายแหนแลง

2.2.2 นักแสดง ประกอบด้วย นายจายจองอุง นางแสงทาและนางหอมแลง

2.3 เครื่องดนตรีในวงกลองกันยาวของชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยอง

วงกลองกันยาวของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยองมีการประสมวงตามแบบแผนดั้งเดิมของรัฐฉาน และมีสีสันที่สื่อถึงสัญลักษณ์ความเป็นชาตินิยม ซึ่งประกอบด้วยเครื่องดนตรีดังต่อไปนี้

ภาพที่ 5 กลองกันยาว

ภาพที่ 6 มอ

ภาพที่ 7 แสง

ที่มา : พงศธร สุธรรม

2.3.1 กลองกันยาว 1 ใบ มีความสูง 185 เซนติเมตร ทุ่นกลองทำมาจากไม้ซ้อ เจาะกลวง

ทวยางรักสีดำ ตกแต่งสีธงชาติรัฐฉานที่ตรงกลางของทุ่นกลอง หน้ากลองซึ่งด้วยหนังวัว ใช้วิธีการตีด้วยการยื่นสะพายกลอง ตั้งเสียงกลองด้วยข้าวเหนียวสุกบดละเอียด เรียกว่า “จำก่อง” เสียงของกลองกันยาวสร้างโดยการใช้มือขวา ตีเป็นเสียงหลักด้วยวิธีการตีเต็มฝ่ามือ ตีเปิดมือ ตีปิดมือ ใช้ปลายมือ ใช้กำปั้น การประคบบมือและใช้ปลายนิ้วมือซ้ายในการตีสลับกับมือขวาเป็นเสียงรอง เพื่อประคบบเสียงและตีขัดจังหวะเสียงของกลองกันยาว ประกอบด้วย “เสียงเป้ง” “เสียงเปง” “เสียงปี้ก” หรือ “เสียงบีด” “เสียงด็ก” หรือ “เสียงกะ” “เสียงปี้ก” หรือ “เสียงตุ้บ” และ “เสียงตั้ง” หรือ “เสียงปุ่ม”

2.3.2 มอง 1 ชุด มีลักษณะเป็นคอกสี่เหลี่ยมระดับสี่ส้นเป็นสี่งชาติรัฐฐาน โดยนำ ลูมมองซึ่งมีลักษณะคล้ายโหม่งของไทยซึ่งทำมาจากทองเหลืองมาแขวนบริเวณด้านข้างของคอกทั้ง 2 ด้าน จำนวน 6 ใบ มีขนาดลดหลั่นกันไป เสียงของมองเป็นการประสานเสียงคู่ 5 คือ เสียง “มี” (ประกอบด้วย เสียงมีต่ำ เสียงมีกลาง เสียงมีสูง) และเสียง “ที” (ประกอบด้วยเสียงที่ต่ำ เสียงที่กลางและเสียงที่สูง) ใช้วิธีการตีให้เกิดเสียงด้วยกลไกการโยกไม้สำหรับบังคับไม้ตีมอง ซึ่งสามารถตีมองคนเดียวพร้อมกันได้หลายใบ

2.3.3 แสง 1 คู่ มีลักษณะเหมือนกับฉาบใหญ่ของประเทศไทย ด้านบนของแสง มีการประดับด้วยการร้อยไหมพรมถักเป็นตุ้มข้างละ 4 เส้น ประกอบด้วย สีแดง สีเขียวและสีเหลือง ซึ่งเป็นสีของธงชาติรัฐฐาน เสียงของแสง ประกอบด้วย “เสียงแซ่” “เสียงแซ่” และ “เสียงฉะ”

2.4 การตีกลองกันยาวของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยอง

จากการที่ผู้วิจัยลงพื้นที่เก็บข้อมูลในหลายๆ ครั้ง พบว่าการตีกลองกันยาวของชาวไทยใหญ่ในแต่ละครั้งไม่เหมือนกันเสียทีเดียว ผู้วิจัยจึงคัดเลือกงานที่มีความสำคัญมาใช้เป็นข้อมูลในการวิเคราะห์ การตีกลองกันยาวของชาวไทยใหญ่ในจังหวัดระยอง เพื่อวิเคราะห์ 1) ภาระงานจังหวะกลองกันยาว 2) จังหวะ 3) การตีมองกับกลองกันยาว และ 4) การตีแสงกับกลองกันยาว โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 กลองกันยาวรับแขก มีความหมาย 2 อย่าง คือ 1) เป็นการตีกลองกันยาว

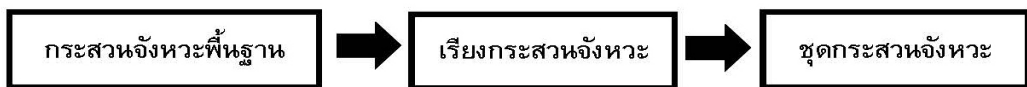
กับขบวนแห่ในงานบุญประเพณีต่างๆ เช่น งานปอยเหลินสิบเอ็ด งานแห่ปราสาทจองพารางานบุญออกหว่า งานปอยสำอาง เป็นต้น และ 2) เป็นการตีกลองกันยาวต้อนรับผู้มาเยือนหรือสร้างสี่ส้นภายในงานระหว่างที่ยังไม่มีการประกอบพิธีกรรมใดๆ เรียกว่า “รับแขก” (หมองหมอง, สัมภาษณ์, 9 กันยายน 2561) สำหรับข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ ได้จากการตีกลองกันยาวโดยนายหมองหมอง (รัฐฐานใต้) มองตีโดยนายจายแห่นแสง (รัฐฐานเหนือ) และแสงตี โดยนายคำวฟู (รัฐฐานใต้) ณ วัดโสภณภาวนาราม เมื่อวันที่ 9 กันยายน พุทธศักราช 2561

2.4.1.1 ภาระงานจังหวะกลองกันยาว

การตีกลองกันยาวรับแขกใช้เสียงกลองกันยาวที่ประกอบด้วย “บีด” เสียง “เป่ง” เสียง “เป้ง” เสียง “ตูป” เสียง “กะ” และเสียง “ปุม” มีโครงสร้างประกอบด้วย 1) การสร้างภาระงานจังหวะพื้นฐาน พบว่ามีจำนวน 26 ภาระงาน ซึ่งสามารถจัดกลุ่มภาระงานพื้นฐานได้ทั้งหมด 12 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ 1 “---- ---- -X-X- -X-X” กลุ่มที่ 2 “-X-- -X-X -X-- -X-X” กลุ่มที่ 3 “-X-X -X-X -X-X -X-X” กลุ่มที่ 4 “-X-- -X-X --XX -X-X” กลุ่มที่ 5 “--XX -X-X --XX -X-X” กลุ่มที่ 6 “--XX --XX --XX --XX” กลุ่มที่ 7 “-XXX -X-X -XXX -X-X” กลุ่มที่ 8 “--XX -XXX --XX -XXX” กลุ่มที่ 9 “XX-X -X-X XX-X -X-X” กลุ่มที่ 10 “-X-- -X-- -X-- -X--” กลุ่มที่ 11 “--XX -X-X -X-- -X-X” และกลุ่มที่ 12 “-X-X ---X ---X -X-X” ซึ่งนำไป 2) เรียงภาระงานจังหวะ ทั้งที่มีการลักจังหวะแบบต่อเนื่อง การตีย้ำเสียงให้เกิดพยางค์ถี่ 2 พยางค์

3 พยางค์ การตีสลับเสียงดังเบา การตีสลับมือและการตีสลับความถี่ของกระสวนจังหวะ จากนั้นจึงนำมา ร้อยเรียงเป็น 3) ชุดกระสวนจังหวะ ซึ่งพบว่ามี 12 ชุดกระสวนจังหวะ โดยสังเกตจากกระสวนจังหวะปิด ทำยชุดทำนองที่ชัดเจน คือ “ - - กะ บิด - บิด กะ เป้ง ” การร้อยเรียงชุดกระสวนจังหวะแต่ละชุดมี รายละเอียดที่แตกต่างกันไป โดยอาศัยกระสวนจังหวะพื้นฐานมาดัดแปลงให้มีความสั้นหรือยาวที่ไม่เท่ากัน เกิดเป็นลีลาคล่องกันยาวที่มีเสียงหนักเบา ผ่านการใช้วิธีการตีเน้นเสียง ตีกระทู้ ตีล็กจังหวะ และตีสลับ มือเปิดปิดให้มีลักษณะเป็นการทอนจังหวะทั้งหมด 2 ลักษณะ คือ การทอนจังหวะให้สัดส่วนของจังหวะ แคลง เช่น การรอกจังหวะและการตีวรรคทำยซ้ำๆ ส่วนการทอนจังหวะอีกอย่างหนึ่งสามารถประดิษฐ์พลิก แพลงได้หลายวิธี เช่น การตีสลับเสียง การตีเสียงหนักเบาให้เกิดขึ้นความถี่มากขึ้น ซึ่งการทอนจังหวะจะมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน เพราะผู้ตีกลองกันยาวสามารถจินตนาการได้อย่างอิสระหรือที่เรียกว่า “การด้น” นั้นเอง

แผนผังที่ 1 โครงสร้างกลองกันยาวรับแขก

ตัวอย่างชุดกระสวนจังหวะกลองกันยาวรับแขก

ชุดกระสวนจังหวะที่ 1

----	----	----	----	----	----	----	--- เป้ง
- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	----	----	----	--- เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
- - กะ บิด	- บิดกะเป้ง						

ชุดกระสวนจังหวะที่ 2

				- กะ บิด	- บิด - บิด	- บิด - เป้ง	- เป้ง - เป้ง
- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- บิด - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- บิด - เป้ง
- เป้ง - เป้ง	- บิด - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- บิด - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- บิด - เป้ง	- บิด - เป้ง	- เป้ง - เป้ง
- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - เป้ง	-- กะบิด	- บิดกะเป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	-- เป้งเป้ง	- เป้ง - เป้ง	-- กะบิด	- บิดกะเป้ง
- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	-- กะ บิด	- บิดกะเป้ง

ชุดกระสวนจังหวะที่ 3

----	----	-- กะบิด	- บิดกะเป้ง	----	----	-- กะบิด	- บิดกะเป้ง
-- กะ บิด	- บิดกะเป้ง	-- กะบิด	- บิดกะเป้ง	-- กะ เป้ง	-- กะ เป้ง	-- กะ เป้ง	-- กะ เป้ง
-- กะเป้ง	-- กะ เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง
- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	- เป้ง - -	- เป้ง - เป้ง	-- กะ บิด	- บิดกะเป้ง		

กระสวนจังหวะแบบที่ 3 ประกอบการเคลื่อนที่โดยการย่อเท้าต่ำ การถัดเท้า การหมอบตัวลงกับพื้น และการโยกตัวอยู่กับที่

-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------

กระสวนจังหวะแบบที่ 4 ประกอบการเคลื่อนที่โดยการวิ่งและการสะดุ้งตัวขึ้นจากพื้น

-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง
------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------	------------

กระสวนจังหวะแบบที่ 5 เป็นการตีกลองก้นยาวประกอบการเคลื่อนที่โดยการกระโดดแล้วค้างท่า

-เป้ง-เป้ง	--- เป้ง	--- บึก	--- บึก	-เป้ง-เป้ง	--- เป้ง	--- บึก	--- บึก
------------	----------	---------	---------	------------	----------	---------	---------

2.4.2.2 จังหวะ

จังหวะของการตีกลองก้นยาวประกอบการแสดงกึ่งกะหล่ำพบว่า มีจังหวะที่ค่อนข้างเร็วแสดงถึงความสนุกสนานและเหมาะสมกับการเคลื่อนที่อย่างกระฉับกระเฉงของผู้แสดงได้เป็นอย่างดี

2.4.2.3 การตีมองกับกลองก้นยาว

มองเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ควบคุมจังหวะให้กับวงดนตรีและนักแสดง มองทำหน้าที่ในการขึ้นจังหวะของการแสดงและตีบท้ายจังหวะหลังจากจบการแสดง โดยการตีให้เป็นจังหวะที่ค่อนข้างเร็วดำเนินไปอย่างสม่ำเสมอตลอดการแสดง ซึ่งใช้กระสวนจังหวะ ดังนี้

--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

2.4.2.4 การตีแสงกับกลองก้นยาว

การตีแสงประกอบการแสดงกึ่งกะหล่ำ ผู้ตีจะใช้วิธีการตีตามกระสวนจังหวะกลองก้นยาว โดยที่จะต้องตีให้ให้ตรงกับจังหวะกลองก้นยาว

ตัวอย่างการตีแสงกับกลองก้นยาวประกอบการแสดงกึ่งกะหล่ำ

กระสวนจังหวะแสงแบบที่ 1 เป็นการตีกระสวนจังหวะแสงที่เป็นขึ้นต้นตั้งหลักการแสดงกึ่งกะหล่ำ

----	----	----	----	-เป้ง-เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- ตึก
-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	-แซ่-แซ่	--- แฉะ

กระสวนจังหวะแสงแบบที่ 2 เป็นการตีกระสวนจังหวะแสงประกอบการเคลื่อนที่โดยการย่อเท้าสูงของกึ่งกะหล่ำ

--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง	--- เป้ง
-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แซ่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แซ่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แซ่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แซ่

กระสวนจังหวะแสงแบบที่ 3 เป็นการตีกระสวนจังหวะแสงประกอบการเคลื่อนที่โดยการย่อเท้าต่ำ การถัดเท้า การก้มตัวลงกับพื้นและการโยกตัวอยู่กับที่

-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก	-ตึก-บึก
-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่

กระสวนจังหวะแสงแบบที่ 4 เป็นการตีกระสวนจังหวะแสงประกอบการเคลื่อนที่โดยการวิ่งและการสะดุ้งตัวขึ้นจากพื้น

-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง	-เป้ง-เป้ง
-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่	-แช่-แช่

กระสวนจังหวะแสงแบบที่ 5 เป็นการตีกระสวนจังหวะแสงประกอบการเคลื่อนที่โดยการกระโดดแล้วค้างท่า

-เป้ง-เป้ง	--- เป้ง	--- บึก	--- บึก	-เป้ง-เป้ง	--- เป้ง	--- บึก	--- บึก
-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่	----	----	-แฉะ-แฉะ	-แฉะ-แช่	----	----

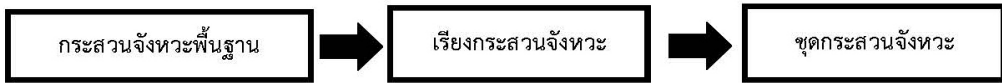
2.4.3 การตีกลองกันยาวประกอบการแสดงกำป่นก่อง

กำ หรือ รำวง การแสดงชนิดนี้เกิดขึ้นเมื่อสมัยครั้งอดีตที่ต้องมีประเพณีการแสดงพ้อนรำ โดยหญิงสาวต่อหน้าพระพักตร์ของเจ้าฟ้าสี่ปาด้าหละ 1 ครั้ง ซึ่งเป็นธรรมเนียมสืบทอดกันมาจนกระทั่งสิ้นสุทธระบบเจ้าฟ้ากำป่นก่องจึงเป็นการแสดงที่มีความงดงามอ่อนช้อย มีการประดิษฐ์ท่วงท่าลีลาการรำรำได้อย่างประณีตบรรจง ประกอบกับมีความอ่อนนุ่ม เพื่อแสดงความเคารพต่อผู้หลักผู้ใหญ่ เป็นเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชาวไทใหญ่ สำหรับข้อมูลที่น่ามาวิเคราะห์ได้จากการตีกลองกันยาวโดยนายหม่องหม่อง (รัฐฉานใต้) มองตีโดยนายจายแหนแลง (รัฐฉานเหนือ) และแสงตีโดยนายจายสา่งหลาน (รัฐฉานเหนือ) ณ วัดโสมณภูวนาราม เมื่อวันที่ 9 กันยายน พุทธศักราช 2561

2.4.3.1 กระสวนจังหวะกลองกันยาว

การตีกลองกันยาวกับการแสดงกำป่นก่องของชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยองพบว่าเสียงของกลองกันยาวที่ใช้มีเสียง “ปิด” เสียง “เป้ง” เสียง “เป้ง” และเสียง “ปุม” ซึ่งมีกระสวนจังหวะแบบเดียวกันทั้งสิ้น คือ “-X-X -X-X” มีโครงสร้างทำนองกระทำโดย 1) การสร้างกระสวนจังหวะพื้นฐานซึ่งพบได้ 3 แบบ คือ “-ปิด-เป้ง” “-เป้ง-เป้ง” และ “-เป้ง-เป้ง” ที่นำไปเรียงกระสวนจังหวะที่มีความหลากหลาย ประกอบด้วย การเรียงกระสวนจังหวะเดียว การเรียงกระสวนจังหวะ 2 กระสวนจังหวะ และการเรียงกระสวนจังหวะ ตั้งแต่ 2 กระสวนจังหวะขึ้นไป จากนั้นจึงสร้างเป็นชุดกระสวนจังหวะโดยสังเกตจากกระสวนจังหวะปิดท้ายที่ชัดเจน คือ “-เป้ง-เป้ง -เป้ง-เป้ง -เป้งเป้งเป้ง -เป้ง-เป้ง” ชุดกระสวนจังหวะแต่ละชุดมีความสั้นยาวไม่เท่ากัน เพราะมีรายละเอียดของการร้อยเรียงกระสวนจังหวะไม่เหมือนกัน ซึ่งถูกออกแบบด้วยประสบการณ์ของผู้ตีกลองกันยาว ที่เรียกว่า “การด้น” นั่นเอง ปรากฏเป็นลักษณะเด่นของการตีกลองกันยาวให้เกิดเป็นทำนองที่มีเสียงหนักเบาเข้ากับการรำรำและการย่อเท้าของผู้แสดงกำป่นก่อง

แผนผังที่ 2 โครงสร้างกลองกันยาวกับการแสดงกำปীনก่อง

ตัวอย่างชุดกระทบจังหวะกลองกันยาวกับการแสดงกำปীনก่อง

ชุดกระทบจังหวะที่ 1

----	----	----	----	-เป็ง-เป็ง	-เป็ง-เป็ง	-เป็งเป็งเป็ง	-เป็ง-เป็ง
- บิด - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- บิด - เปง
- บิด - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง
- เปง - เปง	- บิด - เปง	- เปง- เปง	- บิด - เปง	- เปง - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง
- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- เป็ง - เป็ง	- เป็ง - เป็ง	- เป็งเป็งเป็ง	- เป็ง - เป็ง

ชุดกระทบจังหวะที่ 2

- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง	- บิด - เปง	- เป็ง- เปง
- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- เป็ง- เป็ง	- เป็ง- เป็ง	- เป็งเป็งเป็ง	เป็ง - เป็ง		

ชุดกระทบจังหวะที่ 3

- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง
- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง
- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- บิด - เปง	- เป็ง - เปง	- เป็ง - เป็ง	- เป็ง - เป็ง	- เป็งเป็งเป็ง	- เป็ง - เป็ง

2.4.3.2 จังหวะ

จังหวะของการตีกลองกันยาวประกอบการแสดงกิ่งกะหล่ำพบว่า มีจังหวะที่เข้าเหมาะสมกับการรำเป็นวงกลมและรำรำในท่าทางที่อ่อนช้อย เรียบร้อย และพร้อมเพรียง

2.4.2.3 การตีมองกับกลองกันยาว

มองกับการแสดงกำปীনก่องพบว่า เป็นเครื่องดนตรีที่ใช้ควบคุมจังหวะให้กับวงดนตรีและนักแสดง นอกจากนั้นยังทำหน้าที่ในการขึ้นจังหวะของการแสดงและตีตบท้ายจังหวะหลังจากจบการแสดง โดยการตีให้เป็นจังหวะที่ซ้ำให้ดำเนินสม่ำเสมอตลอดการแสดง สำหรับการตีมองประกอบการแสดงกำปীনก่องใช้กระทบจังหวะ ดังนี้

--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง	--- มอง
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

2.4.2.4 การตีแสงกับกลองกันยาว

การตีแสงใช้วิธีการตีตามกระทบจังหวะกลองกันยาว ผู้ตีแสงจะใช้วิธีการ “ด้น” ตลอดทั้งการแสดง ร้อยเรียงกระทบจังหวะอย่างอิสระ เสียงหนักเบาของแสงจะช่วยให้การตีกลองกันยาวมีความสนุกสนานเร้าใจมากยิ่งขึ้น ประกอบด้วย การตีย้ำเสียง “-แซ-แซ -แซ-แซ” การกระชับพยางค์ 2 พยางค์ “- -แซแซ -แซ-แซ” การตีกระชับพยางค์ 3 พยางค์ “- -แซแซ - -แซแซ -แซแซแซ -แซ-แซ”

และการตีกระทบยวรงค์ 4 พยางค์ “- -แซแซ แซแซแซแซ - - แซแซ -แซ-แซ” ผู้ตีจะใช้วิธีการตีตาม กระสวนจังหวะกลองกันยาว โดยต้องตีให้ตรงกับกระตบท้ายกระสวนจังหวะของกลองกันยาว การตีแสงจะ นำกระสวนต่างๆ ที่กล่าวมาข้างต้นมาเรียงกระสวนจังหวะ ทั้งนี้ผู้ตีแสงจะใช้วิธีการ “ด้น” อย่างอิสระตลอด ทั้งการแสดง ซึ่งไม่สามารถกำหนดกฎเกณฑ์ตายตัวที่แน่นอน สิ่งที่น่าสังเกต คือ เสียงหนักเบาของแสงจะเป็นส่วนช่วยให้การแสดงกำปั้นก้องมีความสนุกสนานเร้าใจมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างการตีแสงกับกลองกันยาวประกอบการแสดงกำปั้นก้อง

- บิด - เปง	- บิด - เปง	- เป้ง - เปง	- บิด - เปง	- เป้ง - เปง	- บิด - เปง	- เป้ง - เปง	- บิด - เปง
- - แซแซ	-แซ - แซ	- - แซแซ	-แซ - แซ	-แซ - แซ	- - แซแซ	-แซ - แซ	- - แซแซ
- บิด - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง	- เป้ง - เปง	- เป้ง - เปง	- บิด - เปง	- บิด - เปง
-แซ - แซ	- - แซ แซ	-แซ - แซ	-แซ - แซ	- - แซ แซ	-แซ - แซ	-แซ - แซ	-แซ - แซ

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ชาวไทใหญ่เป็นแบบอย่างของผู้มีใจรักในวัฒนธรรมเป็นอย่างยิ่ง ถึงแม้ว่าแผ่นดินบ้านเกิดเมืองนอนของตนจะมีความวุ่นวายมากมายเพียงใด สิ่งที่มีความสำคัญที่สุด นั่นก็คือ การดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมให้มีความเข้มแข็ง ทำให้ปรากฏการก่อตั้งชมรมของแรงงานชาวไทใหญ่ภายในจังหวัดระยอง ชื่อว่า “ชมรมชาวไทใหญ่จังหวัดระยอง” ซึ่งมีการดำเนินการมากกว่า 10 ปี ผลของการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ทำให้ชาวไทใหญ่ผนึกความเข้มแข็งทางชาติพันธุ์และอาศัยร่วมกับชาวระยองได้อย่างผาสุก ฉะนั้นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างคนพื้นถิ่นและคนต่างถิ่น เป็นคติชนที่หยั่งรากลึกอยู่ในชาติพันธุ์ไทใหญ่อุดค้ำค้ำกับงานวิจัยเรื่องวิเคราะห์คติชาวบ้านไต กรณีศึกษาชาวบ้านไต อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน โดยสุรศักดิ์ ป้อมคำและปิ่นแก้ว ป้อมทองคำ (สุรศักดิ์ ป้อมคำ,ปิ่นแก้ว ป้อมทองคำ, 2540) และการคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านชาวไทใหญ่ โดยสุทัศน์ กันทะมา (สุทัศน์ กันทะมา, 2542) สิ่งที่เป็นกลไกสำคัญในการเชื่อมโยงชาวไทใหญ่ให้เกิดความใกล้ชิดกับสังคมชาวระยองได้มากที่สุด คือ กลองกันยาวและการแสดงต่างๆ ซึ่งเป็นการสืบทอดมาจากรัฐฉาน แสดงออกถึงเอกลักษณ์ความงดงามทางศิลปะได้อย่างชัดเจน จนกระทั่งได้รับการยอมรับจากสังคมชาวระยอง หน่วยงานราชการและหน่วยงานท้องถิ่น สามารถหลอมรวมวัฒนธรรมไทใหญ่กับวัฒนธรรมท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน วงกลองกันยาวมีความสำคัญกับชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองเป็นอย่างมาก มีความเป็นสิริมงคลและใช้ในการประกอบกิจกรรมทางสังคมในมิติต่างๆ เครื่องดนตรีในวงกลองกันยาวมีบทบาทหน้าที่ที่มีความแตกต่างกัน คือ กลองกันยาว ทำหน้าที่ในการดำเนินทำนองโดยใช้เสียงต่างๆ มาประดิษฐ์เป็นกระสวนจังหวะที่มีลีลาหลากหลาย แสง ทำหน้าที่ในการตีหยอกล้อประสานไปกับกระสวนจังหวะกลองกันยาว เพื่อให้เกิดสีสันของความสนุกสนานมากยิ่งขึ้น และ มอง ทำหน้าที่ในการตีกำกับจังหวะ ซึ่งการประสานเสียงของเครื่องดนตรีทั้ง 3 ชิ้น เป็นการด้นที่เกิดจากภูมิปัญญาที่แท้จริง เกิดเป็นมิติที่มีความสมบูรณ์มีเสน่ห์ในแบบฉบับของวัฒนธรรมดนตรีไทใหญ่ที่สื่อถึงอารมณ์ความเข้มขลัง ฮึกเหิม เร้าใจ ซึ่งมีความสอดคล้อง และ

มีความแตกต่างจากงานวิจัยเรื่องกลองกันยาวระเบียบวิธีการบรรเลงและการประสมวง (ข้าคม พรประสิทธิ์, 2560) งานวิจัยเรื่องวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทกลองกันยาว กลองมอชิงและเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสายในรัฐฉาน สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (เมืองจ๊อกแม) (ข้าคม พรประสิทธิ์, 2560) และวิทยานิพนธ์เรื่องกลองกันยาว เครื่องดนตรีชาวไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ศุภกิจ สุบินมิตร, 2547) นอกจากนั้นเครื่องดนตรีของชมรมชาวไทใหญ่ในจังหวัดระยองยังมีเอกลักษณ์ความเป็นชาติที่ได้แต่งแต้มลงบนเครื่องดนตรีให้มีสีสันเป็นธงชาติรัฐฉานยิ่งช่วยส่งเสริมให้ดนตรีไทใหญ่ดูมีความเข้มแข็งมากยิ่งขึ้น แสดงถึงความรักชาติอย่างแท้จริง

จากการดำเนินการวิจัยมีข้อเสนอแนะที่ผู้วิจัยพบว่าทางชมรมชาวไทใหญ่ยังขาดรอยต่อของผู้แสดงโต จึงทำให้ไม่สามารถเก็บข้อมูลดังกล่าวได้อย่างสมบูรณ์ในงานวิจัยนี้ หากมีผู้สนใจศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทางด้านการแสดงโดยละเอียด รวมถึงการดำเนินการวิจัยวัฒนธรรมการตีกลองกันยาวของชาวไทใหญ่ในพื้นที่อื่นของภาคตะวันออก ผู้วิจัยเห็นควรที่จะทำการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อไป

บรรณานุกรม

- ข้าคม พรประสิทธิ์. 2560. *วัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีไทใหญ่ประเภทกลองกันยาว กลองมอชิงและเครื่องดนตรีประเภทเครื่องสาย สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา (จ๊อกแม)*. วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา. ปีที่ 25 ฉบับที่ 48. (อัครา)
- มงคล พนมมิตร. 2551. *การดำรงอัตลักษณ์ของชุมชนกลุ่มน้อยในภาคเหนือ*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต (การศึกษานอกระบบ) บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- โยธิน บุญเฉลย, จีรัง คำนวนตา, และวิธี เทอดชูสกุลไพร. 2551. *โครงการนำร่องการพัฒนาฐานข้อมูลสำหรับการสร้างเมืองมรดกทางวัฒนธรรมจังหวัดแม่ฮ่องสอน ปีงบประมาณ พ.ศ.2550*. เอกสารงานวิจัย. ชุดโครงการเครือข่ายงานวิจัยเชิงพื้นที่ภาคเหนือตอนบน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.). (อัครา).
- ศุภกิจ สุบินมิตร. 2547. *กลองกันยาว : เครื่องดนตรีชาวไทใหญ่ในอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต. สาขาวิชาการจัดการการศึกษา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สุทัศน์ กันทะมา. 2542. *การคงอยู่ของวัฒนธรรมพื้นบ้านของชาวไทใหญ่*. เชียงใหม่. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

บรรณานุกรม (ต่อ)

สถาบันวิจัยทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. 2551. *ไทใหญ่ ความเป็นใหญ่ในชาติพันธุ์*.
ผลงานทางวิชาการเขตชุมชนชาติพันธุ์ครั้งที่ 2. เอกสารสนับสนุนโครงการพิพิธภัณฑ์วัฒนธรรม
และชาติพันธุ์ล้านนา. สถาบันวิจัยทางสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่.

สัมภาษณ์

จ่ายจ้อมวัน, สัมภาษณ์ 22 กรกฎาคม พุทธศักราช 2561
จ่ายสู่วัน, สัมภาษณ์ 9 กันยายน พุทธศักราช 2561
จ่ายแห่นแลง, สัมภาษณ์ 28 กรกฎาคม พุทธศักราช 2561
ทรงศักดิ์ สังกิจใจ. พระสังฆาธิการ, สัมภาษณ์ 20 พฤศจิกายน พุทธศักราช 2560
บวรวิทย์ ภูซงค์, สัมภาษณ์ 12 กันยายน พุทธศักราช 2561
ประเสริฐ ประดิษฐ์, สัมภาษณ์ 5 กุมภาพันธ์ พุทธศักราช 2561
แลงปาง, สัมภาษณ์ 22 กรกฎาคม พุทธศักราช พุทธศักราช 2561
หม่องหม่อง, สัมภาษณ์ 9 กันยายน พุทธศักราช 2561